

Minskning av antalet platser för serviceboende med heldygnsomsorg i Österbottens välfärdsområdes mellersta område 2025

Välfärdsområdesstyrelse 21.10.2024

5574/00.01.02.01/2024

Beredare

Vähäkangas Pia

Pellfolk Tony

Koskela Marketta

Björkqvist Monika

Tilläggsuppgifter: telefonnummer: 06 218 1111 (växel), fornamn.efternamn@ovph.fi

Välfärdsområdesstyrelsen har bekantat sig med och diskuterat (välfärdsområdesstyrelsen 19.8.2024 paragraf 154 och välfärdsområdesstyrelsen 16.9.2024 paragraferna 186–188) servicenätet för serviceboende med heldygnsomsorg för äldre 2025–2026. Styrelsen har begärt om utlåtanden av kommunerna i landskapet och utfört en befolkningsenkät om de förändringar i servicenätet som ska genomföras i anslutning till framtids- och anpassningsprogrammet.

Välfärdsområdets äldreråd för i sitt utlåtande fram vikten av samarbetet mellan olika aktörer, involveringen av befolkningen och det förebyggande arbetet när planen för servicenätet omsätts i praktiken. Äldrerådet föreslår även att tidtabellen för förändringarna borde vara flexibel om köerna till serviceboendet blir längre (utlåtandet i bilaga). Utlåtanden har tillställts av Korsholm kommun och Korsholms äldreråd, Vasa, Vörå och Laihela.

Korsholm kommun har i sitt utlåtande tagit ställning till ändringen av Solhörnan till ett gemenskapsboende. Kommunen anser att det ekonomiskt skulle ändamålsenligare om Solhörnan även i fortsättningen tillhandahöll serviceboende med heldygnsomsorg. Enligt utlåtandet leder förändringen till att de nuvarande boende måste flytta till en annan enhet. Minskningen av antalet platser med heldygnsomsorg kan enligt kommunen även leda till att användningen av tjänsterna inom den specialiserade sjukvården ökar. Korsholms äldreråd anser det vara kortsiktigt att Solhörnan ändras till ett gemenskapsboende. Äldrerådet vill lyfta fram att den potential som pensionärsboenden som upprätthålls av organisationer borde tas i beaktande i samband med planeringen av gemenskapsboenden (Utlåtandena har anslutits som bilaga).

Vasa stad för i sitt utlåtande fram de konsekvenser som folkmängden och befolkningsutvecklingen får för äldreservicen. Staden är bekymrad för både den takt i vilken antalet serviceboendeplatser med heldygnsomsorg minskar och för att ökningen av gemenskapsboendeplatser sker långsamt. I bedömningen av konsekvenserna borde man fästa mer uppmärksamhet vid bl.a. anhörigas och närståendevårdarnas ork. Vasa stad anser att förflyttningen av tyngdpunkten mot lättare och kostnadseffektiva lösningar kan omfattas. Ytterligare borde framförhållningen och hemvården utvecklas i fortsättningen. (Utlåtandet som bilaga).

Vörå kommun motsätter sig en stängning av Marielund och vill att stängningsförslaget ska motiveras mer i detalj. I utlåtandet framhävs bland annat utvecklandet av växelverkan och transparensen mellan välfärdsområdet och kommunen.

Laihela kommun kräver att tjänsterna även ska finnas på finska. Tjänsternas lokala karaktär är nödvändig. Hemmets stabilitet är viktigt för den åldrande befolkningen. (Utlåtanden som bilaga).

Bakgrund

Österbottens välfärdsområde har som mål att allt fler personer som fyllt 75 år ska bo hemma. Indexet för sjukligheten och minnesrelaterade sjukdomar är för Österbottens del bland de lägsta när det jämförs med den nationella nivån. Även om befolkningen i Österbotten är friskare bor färre personer som fyllt 75 år hemma än i hela Finland i övrigt (2023: Österbotten 91,8 % versus hela Finland 93 %). Siffran är lägre även för

hemmaboende personer som fyllt 85 år (2023: Österbotten 81,3 % versus hela Finland 83,8 %). För att allt fler äldre ska kunna bo hemma har välfärdsområdet ökat antalet förebyggande tjänster och tjänster som främjar hemmaboende, såsom hemrehabilitering, hemsjukhusverksamhet och jourens mobila sjukskötartjänster. Den grupp av klienter som använder sig av intervallvård har utvidgats. Samtidigt framskrider planerna för gemenskapsboendet. Familjevården inleder sin verksamhet inom ramen för projektet Prima Botnia, samtidigt ska man ta i bruk fler teknologiska lösningar inom hemvården.

I Österbottens välfärdsområde finns det för tillfället (1.8.2024) 1 855 platser för serviceboende med heldygnsomsorg. Dessa platser är till för långvarigt boende. Nyttjandegraden var 94,8 % under perioden 1–6/2024. Kortvarigt serviceboende med heldygnsomsorg (= intervallvård) tillhandahålls i området vid sju enheter. För detta ändamål har man reserverat sammanlagt 106 platser. Nyttjandegraden varierar mellan cirka 50 % och 100 %.

Omfattningen av serviceboendet mäts i form av täckningsgrader per åldersgrupp. Sotkanet.fi beskriver täckningen av serviceboende med heldygnsomsorg genom att beräkna andelen och antalet 75 år fyllda personer vid en bestämd tidpunkt (31.12.2023). Enligt denna beräkningsformel uppgår täckningen av serviceboende med heldygnsomsorg i Österbottens välfärdsområde till 7,5 % (1 601 personer). Det nationella jämförelsetalet är 6,4 %. I dialoger välfärdsområden emellan beräknas täckningen av serviceboende med heldygnsomsorg utgående från antalet platser, vilket leder till att täckningstalet blir högre, eftersom man utgår från att nyttjandegraden är 100 %. Även i den här jämförelsen är Österbottens välfärdsområdes täckningstal 8,7 % bland de högsta bland välfärdsområdena (det nationella genomsnittet är 6 %). Välfärdsområdena har i regel ställt upp ett mål för täckningen där platsantalet på serviceboenden med heldygnsomsorg motsvarar 5,8–6 %. För att Österbottens välfärdsområde ska uppnå den nuvarande nationella täckningsgraden (6 %) borde Österbottens välfärdsområde minska antalet platser med cirka 316 stycken innan utgången av år 2030 (antalet personer som fyllt 75 år har räknats ut utifrån prognosen på Sotkanet.fi), varvid antalet serviceboendeplatser för heldygnsomsorg skulle uppgå till 1 537 stycken. Minskningen av platsantalet gäller både den egna och den privata serviceproduktionen.

Den strukturförändring och minskning av platsantalet som bör genomföras inom boendeservicen för att platsantalet ska motsvara den nationella nivån är de viktigaste åtgärderna som måste vidtas för att servicen och verksamheten i Österbottens välfärdsområde ska kunna avpassas i enlighet med linjedragningarna i framtids- och anpassningsprogrammet. De årliga nettokostnaderna för en egen serviceboendeenhet med cirka 20 platser för heldygnsomsorg ligger mellan 1,3–1,8 miljoner (enligt budgeten för år 2024). Förändringarna i servicenätet förutsätter samarbetsförhandlingar. De samarbetsförhandlingar som berör boendeservicen avslutades 13.9.2024, medan de pågående förhandlingarna avslutas 4.11.2024.

Minskning av antalet serviceboendeplatser för heldygnsomsorg 2025–2026

Den minskning av antalet serviceboendeplatser för heldygnsomsorg som hänför sig till framtids- och anpassningsprogrammet 2025–2026 avses inledas 1.1.2025. Målet är att uppnå en täckningsgrad på cirka 7 % innan utgången av år 2026. Ifrågavarande täckningsgrad på 7 % är i linje med det mål som fullmäktige godkänt (11.3.2024 § 8) för hemmaboende (93 % av dem som fyllt 75 år bor hemma år 2025).

Förändringen genomförs klientorienterat. Minskningen av platsantalet genomförs så att personer som beviljats plats inte blir utan en serviceboendeplats. Genomförandet av förändringen framskrider långsamt, eftersom den genomsnittliga värdtiden för dem som bor på serviceboenden med heldygnsomsorg är över två år. Vårdtiderna har blivit en aning kortare under de senaste åren i och med att man förenhetligt praxisen för hänvisningen till dessa tjänster och infört enhetliga kriterier för beviljandet tjänsterna. Under åren 2023–2024 har köerna blivit kortare både när det gäller antalet personer som väntar på service och väntetiderna till servicen.

Förslaget om att minska antalet platser på egna serviceboenden med heldygnsomsorg med 109 stycken år 2025 skulle ge en potentiell nettoinsparning på 6,405 miljoner euro på årsnivå (inkluderar hyreskostnader på 896 676 euro och personalkostnader jämte vikariekostnader på 5,487 miljoner euro). På grund av direktiv från regionförvaltningsverket ändras förslaget om minskningen av antalet platser. Direktivet gäller storleken på rummen på Tallmo vårdcenter. Åtta av rummen på enheten är för små och man kan inte placera klienter i dem. Av den här anledningen föreslås antalet platser minskas med 95 stycken istället för det tidigare föreslagna 109. Användningen av köptjänster föreslås fortsättningsvis minskas med 39 platser. Den potentiella nettoinsparningen för denna åtgärd uppgår på årsnivå till 1,94 miljoner euro.

Åtgärder och serviceboende med heldygnsomsorg i mellersta området i Österbottens välfärdsområde 2025

I det mellersta området planeras antalet bostäder för gemenskapsboende ökas bland annat med hjälp av ett så kallat hybridkoncept, vilket innebär att Solhörnan ändras till ett gemenskapsboende och Kastusgården registreras som ett gemenskapsboende. På lång sikt strävar man efter att möta de äldres boendebehov mer ändamålsenligt och på så sätt minska behovet av serviceboende med heldygnsomsorg och fördela personalresurserna effektivt.

Det tidigare förslaget var att enheten Marielund med 22 platser skulle stängas för att minska antalet egna serviceboendeplatser för heldygnsomsorg. Nettokostnadseffekten av denna åtgärd uppgår på årsnivå till 1,265 milj. euro. Kostnadseffekten av om enheten hålls stängd i 7 månader uppgår till 738 133 euro (inkluderar hyreskostnader på 119 861 euro). Det här förslaget ändras eftersom klientrummen på Tallmo vårdcenter i Vörå efter diskussioner med regionförvaltningsverket konstaterats vara för små för att använda som klientrum för serviceboende med heldygnsomsorg. Med tanke på detta är det nya förslaget att antalet platser på serviceboende med heldygnsomsorg minskas med bara 8 stycken (Tallmo vårdcenter). En stängning av Marielund föreslås därmed inte i det här skedet. Det mellersta området har dock fortfarande många platser på serviceboende med heldygnsomsorg sett till befolkningens behov. För att ändå uppnå sparmålet strävar man efter att istället vidta åtgärder som påverkar servicenätet på andra håll i det mellersta området

Dessutom föreslås att Solhörnan (30 platser) ska ändras till ett gemenskapsboende. Insparingspotentialen på årsnivå uppgår till 1,327 milj. euro. Om enheter fungerar i 7 månader som ett gemenskapsboende uppgår nettokostnadseffekten av denna förändring till 774 013 euro (inkluderar hyreskostnader på 76 767 euro).

Dessutom föreslås att antalet platser som köps för serviceboende med heldygnsomsorg ska minskas med 21 stycken. Den potentiella nettoinsparningen för denna åtgärd uppgår på årsnivå till 900 000 miljoner euro. I beräkningarna har man använt sig av den nettokostnad som används i budgeten för år 2024, nämligen 45 000 euro/år/servicesedel. Den kalkylerade nettokostnaden för en servicesedel under tidsperioden 1–7/2024 var 136,32 euro/dygn. Den föreslagna insparingspotentialen uppnås genom att minska användningen av köptjänster från och med 1.1.2025.

Motiveringar till ändring av boendeformen på Solhörnan

- Utrymmeslösningarna möjliggör en förändring utan några investeringar

Serviceboende med heldygnsomsorg för äldre 2025–2026 – föreslagna åtgärder		
Områden	Det nuvarande antalet platser 1.8.2024 (egna och köpta)	Den föreslagna minskningen av antalet platser 2025–2026
Mellersta området: Vörå Korsholm Vasa Laihela	Det finns 963 boendeplatser (565 egna och 398 köpta). Täckningen är 8,7 %.	Minskingsbehovet uppgår till 145 platser om täckningen ska vara 6 % år 2030. 2025–2026: minskning med 115 platser (52 egna och 63 köpta platser) 2025: Enligt det tidigare förslaget skulle antalet egna platser minska med 52 stycken. I och med direktivet gällande Tallmo vårdcenter minskas antalet platser istället med 38 stycken. Användningen av köptjänster minskar med cirka 21 platser.
Hela Österbotten	1 855 platser, täckningen är 8,7 %	2025–2026: minskning med 235 platser, varvid täckningen blir cirka 7 % år 2026

Konsekvensbedömning – allmän nivå

Kostnaderna för en serviceboendeenhet med heldygnsomsorg påverkas av bland annat personalresurserna och -dimensioneringen, enhetens storlek, nyttjandegraden, logistiken, hyreskostnaderna och enhetens placering i anslutning till exempelvis en större serviceenhet. Även personaltillgången inverkar på hur optimalt platserna kan användas.

På basis av RAI-uppgifter (1.8.2024) verkar det som om klienternas vårdtyngd i Österbottens välfärdsområde är en aning lägre i jämförelse med det nationella genomsnittet. Vårdtyngden för klientstrukturen i det mellersta området är något lägre än det nationella genomsnittet.

En minskning av antalet platser på serviceboenden med heldygnsomsorg förutsätter att servicekedjorna och serviceprocesserna för äldre fortsättningsvis effektivteras. Tillgången till hemvård och verkningfullheten av den har betydelse för främjandet av hemmaboende. Styrningen till servicen spelar en central roll när man genomför förändringarna i servicenätet för de tjänster som tillhandahålls för äldre. Även de allmänmedicinska avdelningarna spelar en viktig roll.

Risker och skyddsåtgärder – Mellersta området

Antalet personer i kö till serviceboende med heldygnsomsorg i det mittersta området har minskat med cirka 23 % i år jämfört med motsvarande vecka förra året (103 personer jämfört med 79 personer, vecka 40). Den föreslagna förändringen innebär dock en ökad risk för längre köer, vilket kan belasta vård- och servicekedjan för äldre. På längre sikt, med fler platser i gemenskapsboenden, satsningar på utveckling av hemvården och en noggrannare matchning av klienter till rätt vårdnivå, bedöms denna risk kunna minska. Tidsaspekten för förändringen utgör en kritisk risk, vilket kan leda till att målsättningarna inte uppnås. På grund av risken för ökade köer till boendeservice måste förändringen genomföras dynamiskt och kontrollerat, och genomförandeplanen kan behöva revideras i takt med att processen fortskrider.

I det mittersta området finns få egna platser i lättare boendeformer, men externa seniorboenden finns i alla kommuner. Den föreslagna minskningen av heldygnsomsorgsplatser i serviceboenden kommer att leda till en jämnare fördelning av

dessa platser mellan norra, mittersta och södra regionerna. Förändringsförslaget om minskning av serviceboenden med heldygnsomsorg inkluderar samtidigt en satsning på hemvården. Kombinationen av effektivisering och optimering av hemvården, utökad användning av välfärdsteknologi, den planerade ökningen av gemenskapsboenden samt satsningar på familjevård bedöms kunna möta klienternas vård- och servicebehov. Satsningen på lättare serviceformer och hemvård innebär att fler resurser kan riktas mot att stödja äldre i hemmet, vilket förväntas ha en positiv effekt på de äldres funktionsförmåga.

Minskningen av heldygnsomsorgsplatser kan också bidra till att avlasta personalsituationen inom lättare serviceformer, såsom hemvården. För den personal som påverkas av reduceringen är effekterna betydande, men förhoppningen är att nya arbetsuppgifter kan erbjudas. Förändringsförslaget innebär en minskning av både egna platser och köptjänster i serviceboenden, vilket innebär en risk för att externa producenters verksamhet och ekonomi kan påverkas negativt om de inte kan anpassa sig till de nya förutsättningarna. För att förändringen ska lyckas krävs, utöver utvecklingen av lättare serviceformer, ett nära samarbete mellan olika verksamhetsområden samt en effektiv och välfungerande servicehandledning.

Välfärdsområdesdirektör Kinnunen Marina

föreslår, att styrelsen tar del av följande ändringsförslag som gäller det mellersta området i Österbottens välfärdsområde:

- I det mellersta området stängs 8 serviceboendeplatser med heldygnsomsorg på Tallmo vårdcenter, eftersom rummen enligt regionförvaltningsverkets anvisningar är för små.
- Solhörnans 30 serviceboendeplatser med heldygnsomsorg ändras till ett gemenskapsboende och förberedelser påbörjas för att detta ska kunna omsättas i praktiken från och med 1.1.2025.
- Användningen av köpt serviceboende med heldygnsomsorg minskas med 21 platser från och med 1.1.2025

föreslår att välfärdsområdesstyrelsen antecknar tjänsteinnehavarberedningen för kännedom. Före beslutsfattandet begärs utlåtanden av berörda kommuner och påverkansorgan och befolkningen i området får fylla i en invånarenkät om ändringsförslagen. Dessutom tas samarbetsförhandlingarna som avslutas 4.11.2024 i beaktande

- och styrelsen fattar ett beslut i ärendet vid sammanträdet 25.11.2024.

Beslut: